

Creativitat, intel·ligència i altes capacitats

Algunes persones destaquen pel seu talent creatiu, tinguin o no una elevada capacitat intel·lectual

per Rosabel Rodríguez Rodríguez

La relació entre la creativitat, la intel·ligència i les altes capacitats intel·lectuals (ACI), i més concretament amb la superdotació, sempre ha estat un tema complex d'abordar. Molts autors han suggerit que una intel·ligència elevada seria un component necessari, però insuficient per a activar la creativitat i la realitat és que moltes persones amb alta capacitat intel·lectual no són creatives. Llavors, què és la creativitat i com podem fomentar-la?

L'EVOLUCIÓ D'UN CONCEPTE: CREATIVITAT

Els punts de vista sobre la creativitat han evolucionat al llarg de diverses dècades de recerca i aplicació d'estratègies de pensament creatiu. Encara que sovint es continua afirmant que no existeix una definició universalment acordada sobre la creativitat, la realitat és que actualment existeix una concepció bastant consistent¹.

Així, la majoria dels investigadors de la creativitat, des de fa més de sis dècades² s'han centrat de manera constant

en dos conceptes clau³:

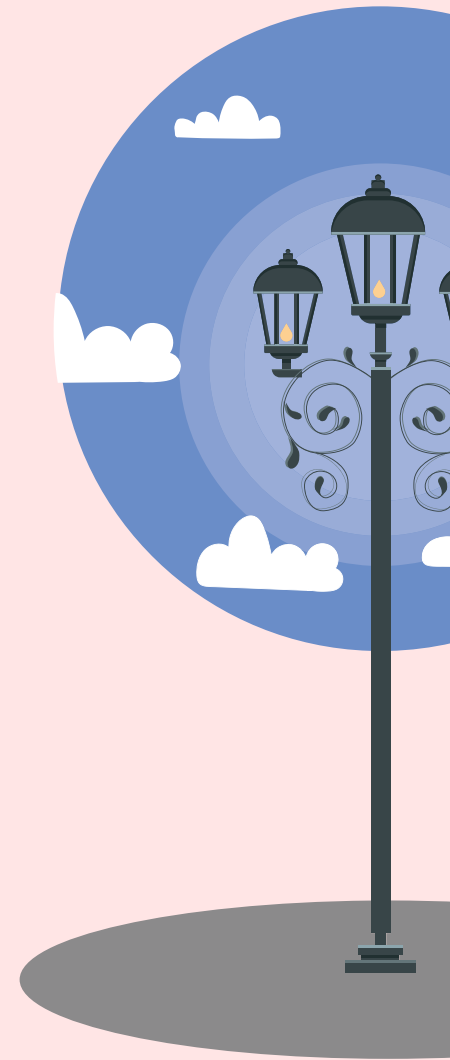
1. La creativitat ha de representar una cosa diferent, nova o innovadora.
2. La creativitat també ha de ser apropiada per a la tasca que s'estigui realitzant. Ha de ser útil i rellevant.

Tant "nova" com "apropiada" són absolutament necessaris. No n'hi ha prou amb tenir una idea original, nova o diferent per a ser creatiu, perquè la creativitat es descriu com un joc multiplicador de tot o res⁴:

Creativitat = Originalitat x Adequació

D'aquesta manera, si l'originalitat o l'adequació són zero, llavors obtindrem un zero en creativitat.

L'enfocament tradicional de la creativitat es pot caracteritzar com l'enfocament de les quatre P, és a dir, l'estudi de la persona, el procés, el producte i les condicions

productives. A més, hi ha una sèrie de teories de confluència de la creativitat, com la **teoria de la inversió** de Robert Sternberg i Todd Lubart⁵, o la **teoria de sistemes** de Mihaly Csikszentmihalyi⁶. En elles la intel·ligència general (g) d'una persona és un component necessari, però no suficient perquè es manifesti la Creativitat (C). En altres paraules, una persona amb una alta capacitat intel·lectual no necessàriament ha de ser creativa. Aquí, la Creativitat ("Gran C") és entesa com a específica d'un domini, i un producte creatiu és aquell que causa un canvi significatiu dins d'aquest domini especialitzat de coneixement; enfront de la idea de creativitat quotidiana ("petita c") que s'utilitza tant per a descriure activitats com improvisar una recepta⁷.

La creativitat ha de representar una cosa diferent i nova i ser apropiada i rellevant per a la tasca que s'estigui realitzant

Els enfocaments psicomètrics, com els que es fan servir per a mesurar la intel·ligència, també s'han emprat per a mesurar la creativitat. Això implica quantificar la noció de creativitat amb l'ajuda de tasques de paper i llapis. Un exemple d'això serien les Proves Torrance de Pensament Creatiu desenvolupades per E. Paul Torrance⁸, i que són sovint utilitzades per a identificar els estudiants amb Alta Capacitat Intel·lectual (ACI).

RELACIÓ ENTRE CREATIVITAT, INTEL·LIGÈNCIA I ALTES CAPACITATS

A mesura que creativitat i intel·ligència es van anar coneixent millor, si bé va quedar clara la relació entre tots dos conceptes, no va ser tan fàcil dilucidar com era aquesta relació: és la intel·ligència part de la creativitat? o és la creativitat part de la intel·ligència?

Diverses teories ens ofereixen diferents respostes. Per exemple, la **teoria del llindar** suggereix que la intel·ligència és una condició necessària, però no

Actualment s'entén que intel·ligència i creativitat són dos factors independents, encara que complementaris

suficient, per a la creativitat⁹; la **teoria de la certificació** se centra en els factors ambientals que permeten a les persones mostrar creativitat i intel·ligència¹⁰; mentre que la **hipòtesi d'interferència** suggereix que nivells molt alts d'intel·ligència poden interferir amb la creativitat¹¹. Totes aquestes propostes se sustenten en treballs de molt alta qualitat, per la qual cosa és fàcil llegir-les i acabar pensant: com és possible?

Actualment, la perspectiva més acceptada recomana que, si bé existeix una certa relació positiva entre la intel·ligència i la creativitat, aquesta relació és mínima i, per tant, s'entén que intel·ligència i creativitat són dos factors independents, tot i que complementaris.

Arribats a aquest punt, també podem preguntar-nos: existeix una relació directa entre la creativitat i les altes capacitats? I en aquest cas, de quin tipus? Probablement, d'acord amb l'anterior, és fàcil anticipar que no obtindrem una resposta senzilla ni consensuada.

D'una banda, podem trobar autors com a E. Paul Torrance¹² que va ser un gran defensor de la idea que la superdotació no pot entendre's sense la creativitat. Per a ell, no n'hi ha prou amb una alta intel·ligència per a poder parlar de superdotació; no obstant això, la seva postura no és generalitzada. De fet, en general és més freqüent que es busqui un alt CI que una alta creativitat. Així, per exemple, en països com els Estats Units, on existeix una gran tradició en l'estudi de les ACI, cada estat té la seva pròpia definició (la majoria variacions de la de Marland de 1972¹³). El 2012, un estudi de McClain i Pfeiffer¹⁴ va revelar que només en 27 estats s'inclouïa la creativitat en la definició de les ACI.

D'una altra banda, la proposta de Renzulli¹⁵ probablement és una de les més acceptades avui dia. Segons aquest autor, existeixen dos tipus de superdotació: la superdotació d'alt rendiment (acadèmic o d'"escola") i la superdotació creativoprodutiva. La primera d'elles és de naturalesa més analítica, mentre que la de tipus creatiu-

La creativitat existeix com a talent, és a dir, com una aptitud destacada en algunes persones i forma part de les altes capacitats

Està comprovat que la convergència de la intel·ligència amb la creativitat produeix un efecte positiu en ambdues

productiu, posa el focus en la generació i la producció. La realitat és que els estudiants més creatius poden ser percebuts com a "rars" a les escoles, en lloc de com a intel·ligents. Sovint a les aules es valora la predictibilitat, i aquests nens i nenes desafien la monotonia fent coses inesperades. Aquesta manera d'actuar pot augmentar la seva popularitat entre els altres estudiants¹⁶, però difícilment el seu atractiu per als docents.

Llavors, què sabem realment sobre la relació entre aquests conceptes? Si bé hi ha encara moltes qüestions per resoldre, a poc a poc s'ha anat avançant i s'han arribat a uns certs acords. En general admetrem que:

1. Perquè hi hagi creativitat ha d'haver-hi una certa capacitat intel·lectual, sense que això sigui garantia que aniran creixent juntes de manera progressiva.
2. De la mateixa manera, sembla clar que tenir una intel·ligència elevada no garanteix una gran creativitat, ni viceversa.

3. També sabem que la creativitat existeix com a talent, és a dir, com una aptitud destacada en algunes persones i que forma part de les altes capacitats. El talent creatiu no depèn en exclusiva d'un elevat CI, sinó que depèn, a més, d'altres factors socials i de personalitat que facilitin les produccions creatives.
4. Finalment, està comprovat que en qualsevol situació, la convergència de la intel·ligència amb la creativitat, produeix un efecte sinèrgic on ambdues es beneficien mútuament.

Per tot això, la creativitat ha d'estar sempre present quan parlem d'altres capacitats, tant a l'hora de l'avaluació, quan n'és un element indispensable, com quan ens referim als programes d'intervenció, on haurà d'ocupar un lloc destacat del currículum.

EL DESENVOLUPAMENT DE LA CREATIVITAT

La pràctica pedagògica és molt important per a millorar el potencial creatiu o el seu assoliment en la infància.

Les escoles haurien de proporcionar un entorn que valori específicament el pensament creatiu

De fet, les escoles haurien de proporcionar un entorn que valori específicament el pensament creatiu, que el reconegui en els estudiants i el promogui a través dels comportaments dels docents a l'aula.

Donada la nostra comprensió del fenomen, què poden fer els professors i les escoles per a promoure les capacitats creatives dels estudiants?

Hi ha sis objectius en els quals podem centrar-nos per a promoure els comportaments esmentats¹⁷:

1. Desenvolupar l'assumpció de riscos intel·lectuals a través de l'expressió i valoració de les diferències i mitjançant la selecció d'activitats d'interès.
2. Desenvolupar habilitats convergents i divergents d'alt nivell mitjançant l'ús de models educatius que requereixen i promouen tals habilitats.
3. Desenvolupar un coneixement de qualitat en un domini, fomentant l'aprenentatge profund en aquelles per a les quals existeix interès i aptitud.
4. Desenvolupar sòlides habilitats de comunicació en contextos escrits i orals, brindant retroalimentació sobre l'efectivitat del treball.
5. Desenvolupar la motivació i la passió personals.
6. Fomentar hàbits mentals creatius mitjançant la lectura, la presa de perspectiva i la introducció de novetats.

Els mestres han de comprendre el desenvolupament creatiu i les formes en què pot ser fomentat o inhibit en les pràctiques escolars

Sovint els docents estan informats i són conscients d'aquests principis, però la seva aplicació pot ser difícil¹⁸. Per això, mestres i professors han de ser educats per a comprendre el desenvolupament creatiu i les formes en què la creativitat pot ser fomentada o inhibida per les pràctiques escolars.

Les metes suggerides han d'aplicar-se sistemàticament a cada àrea d'aprenentatge per a maximitzar la participació i l'aprenentatge dels estudiants, així com aplicar-se a idees i problemes del món actual que es troben en la vida real.

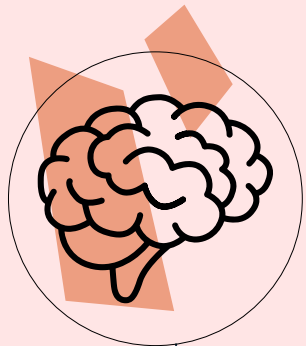
Rosabel Rodríguez Rodríguez és doctora en Psicopedagogia (UIB), Psicòloga i Titular d'Universitat de l'àrea de Psicologia Evolutiva i de l'Educació (UIB). Està especialitzada en el camp de les altes capacitats intel·lectuals (superdotació i talent), la creativitat i la formació del professorat.

Referències

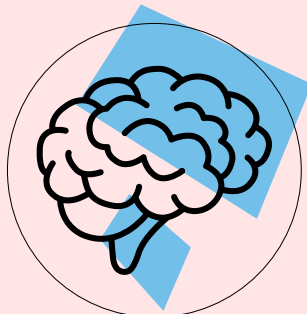
- ¹ Copley, D. H. (2015). "Enseñar a los ingenieros a pensar de forma creativa". En R. Wegerif, L. Li, & J. C. Kaufman (Eds.). *The Routledge international handbook of research on teaching thinking* (pp. 402–410). Routledge.
- ² Guilford, J. P. (1950). "Creatividad". *American Psychologist*, 5, 444–454.
- ³ Stein, M. (1953). "Creatividad y cultura". *Journal of Psychology*, 36, 311–322.
- ⁴ Simonton, D. K. (2012). Criterios de la Oficina de Patentes de EE.UU.: "Una definición cuantitativa de creatividad de tres criterios y sus implicaciones". *Creativity Research Journal*, 24, 97–106.
- ⁵ Sternberg, R., & Lubart, T.I. (1995). "Desafiando a la multitud: Cultivar la creatividad en una cultura de la conformidad". Free Press.
- ⁶ Csikszentmihalyi, M. (1996). "La creatividad: El flujo y la psicología del descubrimiento y la invención". HarperCollins.
- ⁷ Richards, R. (2007). "Creatividad cotidiana y nuevas visiones de la naturaleza humana". American Psychological Association.
- ⁸ Torrance, E.P. (1976). "Pruebas de pensamiento creativo". Editions du Centre de Psychologie Appliquée.
- ⁹ Barron, F. (1963). "Creatividad y salud psicológica". D. Van Nostrand Company.
- ¹⁰ Hayes, J. R. (1989). "Procesos cognitivos en la creatividad". En J. A. Glover, R. R. Ronning, & C. R. Reynolds (Eds.), *Handbook of creativity*. Plenum Press.
- ¹¹ Sternberg, R. J. (1996). "La inteligencia del éxito: Cómo la inteligencia práctica y la creativa determinan el éxito en la vida". Simon & Schuster.
- ¹² Grantham, T. (2013). "Creatividad y equidad: El legado de E. Paul Torrance como defensor de los varones negros superdotados". *The Urban Review*, 45, 518–538.
- ¹³ Marland, S. (1972). "Educación de los superdotados y con talento" (Informe al Congreso de los Estados Unidos por el Comisionado de Educación de los Estados Unidos). U.S. Government Printing Office.
- ¹⁴ McClain, M. C., & Pfeiffer, S. (2012). "La identificación de los alumnos superdotados en los Estados Unidos en la actualidad: Una mirada a las definiciones, políticas y prácticas estatales". *Journal of Applied School Psychology*, 28, 59–88.
- ¹⁵ Renzulli, J. S. (1978). "¿En qué consiste la superdotación? Reexaminando la definición". *Phi Delta Kappan*, 60, 180–184.
- ¹⁶ Kaufman, J. C. (2009). "Creatividad 101". Springer.
- ¹⁷ VanTassel-Baska, J. (2004). "La creatividad como factor elusivo de la superdotación". <https://www.davidsongifted.org/gifted-blog/creativity-as-an-elusive-factor-in-giftedness/>
- ¹⁸ Sak, U. (2004). "Creatividad, superdotación y enseñanza de los superdotados de la creatividad en el aula". *Roeper Review*, 26(4), 216–222.

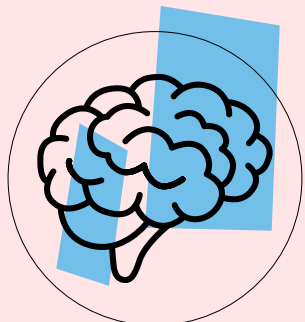
Creatiu

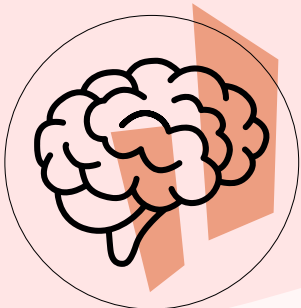
Aventurer

Lògic

Estratègic

Apassionat

